

כמה דברים - ענין בירושלמי דברי ר' יוחנן
א. ענין ה' אלהים בן נוח

1

העמק דבר

(כג) ויקח שם ויפת. כבר פרש"י בשם חז"ל שהתאמתן עם במלואו יותר מיפת, אמנם לא נמצא קצת ההתאמתות הימירה וזמה ניכרת ההתאמתות, אבל גראה ללכן לקחו שניהם, מושם 5 דלא היה אפשר לכסותו בכבוד אם לא שיעשו שניהם, ואם היה אפשר לעשות ביחוד לא היו עושים שניהם אלא עם לבדו, ולא מושם שהרגשו

3

ברוך ה' אלהי שם. הנה מלות כבוד אז גורם לשכר ופרי בעוה"ו כדוע מעשה דלמא בן נחיה [קדושין ל"א א'], מיהו יש נ"מ בין העושה מלואו זו מחמת שקד רצון ה' ולא מלד הרגשת שכל אנושי, ובין העושה מחמת שכלו שמחייבו כך, כמו שביארנו בס' דברים ה' ע"ו בפרשת כבד, על כן שם עששה לשם מלואו נמכרך שיהיו מצניו עובדי ה' ומורשו, עד שיחול עליהם השגחת הטוב ע"י ה' והיה בעצמו (ב), חוה שאמר 1/1 שיהא ברוך ה' אלהי שם, הרי שהקב"ה בעצמו ינהג הליכות הטוב והוא ימכרך ומעלה על ידו: 4 פי"ב, י"ב

4

וידיה כנען עבד למו. באשר דרכה ראשונה לא היה בכל זרע שם, אלא באומה המיוחדת שהיא ראשית הכונה שחלא בעולם צמועדו שיחול עליה עם כבודו ית', שעל ידו היא נתמלא כבוד ה' בכל הארץ, אמנם עוד הרבה בניו שיאלו משם שלא הגישו למעלה זו, והיו אומות העולם גדולות גם המה נחצרכו במעלת בני יפת, וע"ע להלן י" כ"א: (בו) יפת אלהים. באשר אוה"ע ממנהגים

6

עם שנקרא ברית ולהאיר דרך ארץ שלהם. ועוד נכלל בצרכה זו דמהרצתת החיים של יפת יגיע תועלת לאהלי שם, כדאיחא בעבודת כוכבים דף ב' ז' זמה עמקתם א"ל הרבה מרחללות כ' כדי שימסקו ישראל צמורה, ולפ"ו קאי לשון וישכון על יפת אמות הפמיו של יפת ישכון ג"כ באהלי שם. ואונקלס מרגס וישכן וגו' וישרי שכימיה במשכניה דשם, פירש עוד כונה דיפת יזכה להשכן שכנימו ית' באהלי שם, היינו שע"י מלך פרם היואל מיפת נבנה מקדש שני:

5

ע"פ שרי מעלה שחלק ה', מש"ה כתיב אלהים, וגם אוה"ע לא ידעי משם המיוחד כדאיחא בקנהדרין ס' ע"א, וע"פ מעשיו בשכל אנושי נמכרך בעניני עוה"ו כמ"ש, וע"ע להלן כ"ו מקרא כ"ח: וישכון באה"י שם. עוד זרכו באנשים חכמי לב שירגשו חכמת זרע שם באהליהם שהיא אלקית ואין לה קץ ותכלית, ויבואו גם המה ללמוד מהם דעות ומדות, כמ"ש כ במעלת המורה [משלי ח' ט"ו] כי מלכים ימלוכו כי שרים ישורו, וישעיה 1/1 הנביא מ"ב אמר ואנרך ואחנך לברית עם לאור גויס, משמעו שישראל נוצרו להיטיב אמותם כל דברים באה"י - פי"ב, פי"ב, פי"ב

7

העמק דבר

(ח) ומלכי צדק וגו'. הפסיק הכתוב דבר מלכי זדק בין יצאת מלך קדם לזכריו עם אצרהם אבינו, ללמדנו דחשובת אצרים בלשון אל עליון קנה שמים וארץ למד ממלכי זדק, והכי מבוואר בשאלמות דר"א פ' עקב ומהיכן זכו ישראל 5 לפרשה זו מצרכה שברקן שם וכו', וכיון ששמע אצרהם שמועה זו אף הוא נשבע הרימתי ידי אל ה' אל עליון קנה שמים וארץ: ד"א ע"ליון. 1/1 לנעלה מכל הכחות שאוה"ע עובדים:

9

על המקרא שראשי נמלא על קווצמי רסיסי לילה, וידוע דשמים הוא מקום השגחה והארץ הוא חכלית הפעולה שימלא ע"י כבודו ית' בכל הארץ, וכמ"ש לעיל ב' ד' בהר"ד, וא"ר אבא בפירוש קונה שמים וארץ, לאצרהם אבינו וזה דהקב"ה יהי מתקן על ידו חכלית שמים וארץ, היינו ההשגחה וההשכלשות, והיינו המשל פלן עיניהו יאי ושעריה יאי, והנה לר"א פירוש קונה שמים וארץ קאי על אל עליון, וכמו שאנו אומרים בחפלה 1/1 וקנה הכל, ור"י מפרש דקונה שמים וארץ קאי על אצרים, שעל פיו שהקרא שם שמים בארץ והגיע לחכלית הצריחה, נעשה שומף להקב"ה במעשה

10

דברים באה"י - פי"ב, פי"ב, פי"ב

כראשית, והא פשיטא דר"י מודה לר"א בפירוש לשון אצרים הרימתי ידי אל ה' אל עליון קנה שמים וארץ, דקאי על הקב"ה, ולא פליג אלא על דבר מלכי זדק, ולמד מלוא אמר זה השבח של הקב"ה בצרכה שצריך את ה' ולומר ברוך אל עליון קנה שמים וארץ אשר נתן וגו', אלא רנה מלכי זדק ללול זה השבח שיהא גם על אצרים, על כן אמר בלשון דמשחמט לחרי אפי': (ב) אשר מוגן צריך. כמו שנבאר לעיל להמלכים כוונו 1/1 לצור על אצרים, ומלכי זדק שמת עמו שגם הוא צדקו רנה החכמות שמים וארץ בהשגחה,

ויתן לו מעשר מכל. אחרי שהיה מלכי זדק כהן המצרך, היה אצרים נתון לו כמשפט הכהנים, וכמבואר בס' במדבר ל"א שהולכי מלחמה היוצאים לצבא עליהם לימן תרומה לכהן:

דברים באה"י - פי"ב, פי"ב, פי"ב

העמק דבר

(מו) ויאמר

12

יעקב לאחיו. פרש"י ע"פ המדרש ללחיו היינו
 בניו, דאי אפשר לפרש אחיו כמו לעיל נגד אחי
 ואחיו, וכן להלן ויקרא לאחיו, שאין דרך ארץ
 לבקש אנשים חשובים ללקט אנשים לאחילה, אלא
 על כרחך המה בניו. ועדיין צריך טעם למה באמת
 לא נזהר לעבדיו ושפחותיו לעשות כן, וחו למאי
 כתיב לאחיו, ולא לבניו, אלא בשביל שהיה בזה
 הענין מדה יעקב לשבת בטח ושלוט עם אנשים,
 ואע"ג שלבן הקניעו הרבה, ובפרט בסוף דבריו
 אמר כל אשר אמה רואה לי הוא, מ"מ לא חש
 יעקב לזה, וביקש לרדוף אחר השלוט ולעשות
 לגימא לקרב את לבנו, ורצה עוד להרגיל בניו
 למדה זו הנפלאה, על כן נזהר אותם ללקט אנשים
 לשם כך, ואם היה אומר בני לקטו אנשים, לא
 היה נקלט בלבבם דרך מוסרי בזה, ואמרו בלגם
 כי עושים צווי אציהם, על כן קרא אחי לקטו
 אנשים, להגיד יושר מדה זו שגם בלי גורת אב,
 יפה לנו לאחוז במדה המיטבת לבטח, וע' להלן
 ל"ב כ"ו ומ"ט כ"ד, ובס' דברים ל"ג כ"ח, שזהו
 פי' עין יעקב להיות בטח, שלא להתגרור עם
 אוה"ע כל האפשר. וזה סימן לבנים ולמוד לזרעו
 להתפייס מהר להמריע להם, ועוד לעשות להם
 לגימא לקרב את לב הרחוקים כמו שעשה יעקב
 ללבן: ויאבדו שם ע"ה הג' - ולא עלה על דעת
 יעקב לעשות את הגל ג"כ לעד.

כ"ח ו' צ"ח - ב"ק א"א - כ"ח א"א

14

העמק דבר

ציננות דס"ג אפי' משפחות הדרים באדמה אין
 מתצרכות אלא בשביל ישראל. וכל זה סימן לבנים
 שיש אוה"ע שאין מולם טוב בעצם אלא בשביל
 ישראל שנקרבים בזה הנצרכה להם, וכאשר יאזו
 ישראל מהם ישונו לכן דל ורזה, אם לא שמומם
 גרם לעשות חיל: (ג) מוציאים - הוא מחניס שבוער
 הירדן כמבואר בס' שמואל ב' י"ו, והוא מקדושם
 ארץ ישראל (א):

(נד) ויקרא לאחיו. היינו
 האנשים שגירס והמה לנו מחמ ההר עמה קרא
 אותם לטעודה: ויצינו בהר - גם אחיו אלה לא
 הלכו ללון צמוד ההר גם אחרי שאכלו, משום
 שלא ראו להניח את יעקב להתיחד את לבן, שחשוד
 היה על שפיקות דמים, כי באמת ראו פני לבן
 וזעפים עם יעקב, מדע שהרי בסמוך כתיב וינשק
 לבניו ולבנותיו ולא כתיב שנשק ליעקב, ומש"ה
 כתיב וישכם לבן בבוקר שהוא בעלות השחר, משום
 שהיה קשה על לבן להיות עם יעקב הרבה, מש"ה
 לנו אחי יעקב בהר לשמרו מלבן: לב (א) וישב
 לבן למקומו. תיבת לבן מיותר שהרי מדובר
 בו, או היה ראוי לכחוז וילך לבן וישב למקומו,
 אלא משמעות מקומו כאן למעמדו שהיה עד בוא
 יעקב, והכי פי' חז"ל ברבה, וכי"ז ביארנו לעיל
 ל' כ"ה, וממלא כל הברכה שהגיעה ללבן היה רק
 בשביל יעקב, וכמו שראה לבן בתרפים שאמר
 נחשתי ויברכני ה' בגלגל, וכענין שאמרו חז"ל

13

כ"ח ו' צ"ח - ב"ק א"א - כ"ח א"א